

Nr 498.

Godkänd av första kammaren den 12 december 1944.

Godkänd av andra kammaren den 12 december 1944.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av försvarets forskningsanstalt.

(Statsutskottets utlåtande nr 242.)

Till Konungen.

I propositionen nr 293 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 20 oktober 1944, föreslagit riksdagen att dels besluta, att en försvarets forskningsanstalt skall från och med tidpunkt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas, inrättas och organiseras efter i huvudsak den plan, som av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll angivits, dels godkänna förslag till personalförteckning och avlöningsstat för försvarets forskningsanstalt, att tillämpas under budgetåret 1944/45 från och med tidpunkt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas, dels till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor, dels ock till Nybyggnad för försvarets forskningsanstalt å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45 såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Erfarenheterna från det moderna kriget visa på vikten och betydelsen av forskningsverksamhet på det militära området. Genom utnyttjande av vetenskap och teknik hava nya försvarsmetoder och försvarsmedel konstruerats, vilka varit av väsentlig betydelse för krigföringen. Ej minst för ett litet land med i övrigt begränsade resurser är det i hög grad påkallat, att alla möjligheter, som forskningen på detta område kan erbjuda, tillvaratagas för höjandet av försvarsmedlens kvalitet och därmed för stärkandet av landets försvarskraft.

Den forskningsverksamhet för militära ändamål, som förekommer i vårt land, är fördelad på ett flertal från varandra skilda organ. Såsom i ärendet framhållits lider denna forskning av splittring och isolering. Dess i stort sett provisoriska karaktär försvårar möjligheten av att i verksamheten bibehålla skicklig arbetskraft, varigenom kontinuiteten i arbetet äventyras. Det har därför befunnits vara av vikt att samordna denna forskning under en gemensam enhetlig ledning och i sådant syfte har föreslagits inrättande av en försvarets forskningsanstalt. Förslaget i fråga innebär, såsom departementschefen understrukit, icke att tillskapa ett nytt organ med uppgifter, som sakna motsvarighet inom den nuvarande försvarsorganisationen, utan avsikten är främst att samordna och effektivisera samt att åstadkomma ett gemensamt utnyttjande av tillgängliga tekniska resurser. Med hänsyn till vad sålunda anförts har riksdagen ansett att den föreslagna forskningsanstalten bör inrättas.

I fråga om tidpunkten för den nya organisationens ikraftträdande hyser riksdagen den uppfattningen, att det ur skilda synpunkter — ej minst angelägenheten av att redan nu till ifrågavarande forskningsverksamhet knyta vissa forskare, vilka på grund av de nuvarande mera osäkra anställningsformerna kunna befaras söka sig till andra och säkrare verksamhetsfält — knappast kan anses välbetänt att ställa denna fråga på framtiden. Riksdagen delar därför departementschefens mening, vilken vunnit stöd såväl av överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna som ett flertal andra remissmyndigheter, att förslaget snarast möjligt bör genomföras. Det förhållandet att vissa icke oväsentliga detaljer i förslaget — såsom förläggningsort och byggnadskostnader — ännu icke blivit fullt klarlagda, har med hänsyn till att det här gäller en försvarsangelägenhet av utomordentlig vikt, syntes riksdagen icke böra vara av avgörande betydelse för ett ståndpunkttagande till principfrågan.

Riksdagen vill uttala den förväntan, att åt den nya anstalten icke gives en alltför vidlyftig och omfattande organisation. Det synes riksdagen angeläget, att all återhållsamhet iakttages vid anstaltens utbyggande. Redan det förhållandet att anstalten skulle till huvudsaklig uppgift hava att samordna och leda forskningsuppgifterna talar för att anstalten bör kunna hållas inom ganska snäva gränser. Det har framhållits, att tillgången på verkligt kvalificerade forskare i vårt land är ytterst begränsad och att det mött stora svårigheter att tillgodose det civila behovet av forskare. Även detta är ett skäl, som enligt riksdagens mening motiverar en begränsad organisation.

Vad departementschefen anfört i fråga om de allmänna riktlinjerna för verksamheten har riksdagen i princip godkänt. Samma gäller beträffande uppgifterna för den föreslagna forskningsorganisationen. Dessa uppgifter hava sammanfattningsvis angivits vara att följa den allmänna naturvetenskapliga och tekniskt-vetenskapliga utvecklingen med hänsyn tagen till militära behov och den militära taktiskt-tekniska utvecklingen, att samordna och stimulera forskningsverksamhet för vissa militära ändamål vid allmänna vetenskapliga institutioner samt inom industrien ävensom att bedriva forskning vid en direkt för militärt ändamål inrättad forskningsanstalt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag borde anstalten ställas under ledning av en styrelse direkt under Kungl. Maj:t. Denna styrelse, som skulle vara ett samlande organ såväl inåt som utåt, har förutsatts besitta erforderlig sakkunskap på de olika områden, som forskningsverksamheten kommer att ompänna. För sammanhållande av det löpande forskningsarbetet inom anstalten har föreslagits tillsättandet av en överdirektör såsom chef för anstalten. Enligt förslaget skulle denne vara såväl administrativ som vetenskaplig chef. Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har riksdagen godkänt. Någon anledning att här närmare ingå på frågan om styrelsens sammansättning har riksdagen icke ansett föreligga. Det må ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande träffa avgörande härutinnan.

I likhet med departementschefen har riksdagen ansett, att överdirektören skall ingå i styrelsen som ledamot och föredragande. Detta utesluter givetvis icke, att, när så kan anses särskilt påkallat och lämpligt, även avdelningsföreståndarna kan beredas tillfälle att föredraga vissa ärenden.

Enligt forskningsnämndens förslag skulle till anstalten knytas ett rådgivande organ, benämnt försvarets forskningsråd. Då riksdagen icke blivit övertygad om nödvändigheten av att inrätta ett dylikt organ, har riksdagen i

likhet med Kungl. Maj:t icke kunnat godtaga förslaget i fråga. Samma gäller den föreslagna forskningsavdelningen inom försvarsstaben. Båda förslagen skulle, om de genomfördes, leda till en enligt riksdagens mening betydande överorganisation. Erforderlig kontakt mellan de militära myndigheterna och forskningsanstalten har syntts riksdagen lämpligen kunna ske genom att såsom Kungl. Maj:t föreslagit placera militärassistenter till tjänstgöring vid anstalten samt till överbefälhavarens förfogande ställa en regementsofficer.

Vad departementschefen anfört i anslutning till forskningsnämndens synpunkter på frågan om organisationen av arbetet inom forskningsanstalten har icke givit riksdagen anledning till något särskilt uttalande.

I fråga om forskningsanstaltens inre organisation har riksdagen redan inledningsvis framfört sina betänkligheter mot att åt anstalten gives alltför stor omfattning. Utifrån denna synpunkt har den organisationsplan, som Kungl. Maj:t nu framlagt och vilken innebär en avsevärd reducering i förhållande till forskningsnämndens förslag, syntts riksdagen kunna godtagas. Riksdagen anser sålunda, att anstalten bör uppdelas på tre huvudavdelningar, vilka avdelningar alltså utgöra kärnan i organisationen. Härtill komma tillfälliga arbetsgrupper, kansli och utredningssektion samt försöksstationer, verkstad m. m. Att såsom framhållits jämkningar kunna visa sig erforderliga vid de ytterligare överväganden, som måste föregå det slutliga fastställandet av organisationen, torde ligga i sakens natur.

Riksdagen övergår härefter till frågan om personaluppsättning och löneställning. De allmänna synpunkter, departementschefen anlagt på frågan om personalorganisationens omfattning, har riksdagen godkänt. Riksdagen delar sålunda, bland annat, departementschefens uppfattning, att antalet med pensionsrätt förenade tjänster å löneplan C bör kunna begränsas och att det må ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna besluta, i vilka fall befattningsarna å nämnda löneplan skola tillsättas medelst förordnande på viss tid eller allenast tills vidare. Det må vidare stå Kungl. Maj:t fritt att i det fall, då så visar sig lämpligt, temporärt utbyta en eller flera av de föreslagna högre extra ordinarie befattningarna mot extra tjänster i motsvarande lönegrader.

Vidkommande personaluppsättningen har riksdagen under hänvisning till vad riksdagen ovan anfört velat framhålla angelägenheten av att viss återhållsamhet ifråga om antalet befattningshavare iakttages. Det av Kungl. Maj:t härutinnan framlagda förslaget, vilket i förhållande till forskningsnämndens beräkningar innebär en ganska avsevärd reducering av antalet befattningshavare, har syntts riksdagen väl avvägt och därför kunnat godkännas. Vad särskilt angår förslaget om anställande av en biträdande ingenjör har riksdagen i likhet med departementschefen funnit, att någon sådan befattning icke bör, åtminstone innan erfarenheter vunnits, uppföras å personalförteckningen.

Med avseende å personalens löneställning har riksdagen ansett förslaget om alternativa lönegradsplaceringar för avdelningschefstjänsterna vara med hänsyn till här föreliggande särskilda förhållanden välgrundat, varför riksdagen godkänt detsamma. Vad därvid föreslagits såsom högsta lönegrad har riksdagen jämväl bifallit. Kungl. Maj:ts förslag att placera verkstadschefen i lönegraden Eo 27 har syntts riksdagen i förhållande till de olika meningar, som gjort sig gällande på denna punkt, vara att betrakta såsom en lämplig medelväg. Beträffande lönesättningen för personalen i övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit riksdagen anledning till erinran.

Riksdagen övergår härnäst till frågan om nybyggnader för den militärtekniska forskningen. I detta ämne har forskningsnämnden framlagt fem alternativ. Nämndens majoritet har förordat alternativ V, enligt vilket samtliga institutioner skulle förläggas i anslutning till kemiska anstalten vid Lilla Ursvik, under det att minoriteten anslutit sig till alternativ II, enligt vilket militärfysiska institutet skulle förläggas till Ladugårdsgårde och kemiska anstalten utbyggas vid Lilla Ursvik, medan teletekniska anstalten skulle utbyggas vid Stora Frösunda. Departementschefen har i betraktande av flera med denna fråga sammanhängande omständigheter icke funnit möjligt att nu fatta ståndpunkt till detta ärende utan ansett att avgörandet därav måste bli beroende på ytterligare utredning. Riksdagen har velat framhålla, att alternativ II av förslagsställarna närmast synes vara motiverat av behovet av att kunna åstadkomma nära samverkan mellan forskarna och de militära myndigheterna. Riksdagen har icke kunnat tillmäta detta argument någon avgörande betydelse, då erforderlig kontakt kan nås på annat sätt. Dessutom anser riksdagen, att den splittrade förläggningen på tre olika håll, som sistnämnda alternativ innefattar, ur kostnadssynpunkt är ägnad att framkalla starka betänkligheter. Riksdagen förutsätter, att det vid den kommande utredningen skall bli möjligt att lösa forskningsanstaltens byggnadsfråga på ett sätt, som leder till ett förbilligande av kostnaderna utan att därigenom organisationens möjligheter att fullgöra sina uppgifter eftersättas.

Med avseende å kostnads- och anslagsfrågorna har riksdagen efter verkställd prövning i stort sett icke funnit anledning till erinran mot de av departementschefen framlagda beräkningarna liksom ej heller mot vad som i samband därmed uttalats. Såsom i propositionen framhållits äro dessa beräkningar icke slutgiltiga utan det har av departementschefen förutsatts, att smärre jämkningar i huvudsak inom den angivna kostnadsramen kunna komma att föreslås i samband med framläggandet av anslagsäskanden för nästa budgetår.

Det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för övergången till den nya organisationen, vilken förutsattes icke vara genomförd i full utsträckning före den 1 juli 1945. Då styrelse och chef för anstalten samt chefer för forskningsavdelningar dessförinnan böra tillsättas för att biträda vid omorganisationens genomförande, har riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att från tidpunkt under innevarande budgetår, som Kungl. Maj:t må äga bestämma, tillsätta såväl överdirektören som vissa högre befattningshavare, nämligen två avdelningschefer i högst lönegrad C 7 och två laboratorer i högst lönegrad C 5. Å personalförteckningen för innevarande budgetår har riksdagen alltså beslutat uppföra nu nämnda befattningshavare.

Riksdagen har beslutat anvisa det för innevarande budgetår äskade anslaget av 35 000 kronor till avlöningar m. m. till de i personalförteckningen upptagna befattningshavarna ävensom det begärda investeringsanslaget av 100 000 kronor till nybyggnad för försvarets forskningsanstalt, vilket senare belopp närmast är avsett för ytterligare utredning och ritningar m. m.

Under återropande av det anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels beslutat, att en försvarets forskningsanstalt skall från och med tidpunkt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas, inrättas och organiseras efter i huvudsak den plan, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 20 oktober 1944 angivits;

dels godkänt följande personalförteckning för försvarets forskningsanstalt,

att tillämpas under budgetåret 1944/45 från och med tidpunkt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas:

Personalförteckning.

Befattning. Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

1 överdirektör	C 10;
2 avdelningschefer	högst C 7;
2 laboratorer	„ C 5;

dels godkänt följande avlöningsstat för försvarets forskningsanstalt, att tillämpas under budgetåret 1944/45 från och med tidpunkt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis.....	kronor 31 000
2. Rörligt tillägg, förslagsvis	„ 4 000
	Summa kronor 35 000;

dels till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45 under fjärde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 35 000 kronor;

dels ock till Nybyggnad för försvarets forskningsanstalt å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45 under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, anvisat ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Stockholm den 12 december 1944.

Med undersätlig vörndnad.

Nr 499.

Godkänd av första kammaren den 13 december 1944.

Godkänd av andra kammaren den 13 december 1944.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

(Jordbruksutskottets utlåtande nr 74.)

Till Konungen.

I en till riksdagen den 24 november 1944 avlåten proposition, nr 304, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid